فیلمی مێشەوانەکە (Der Imker) یان چیرۆکی خەباتی کوردێک بۆ ژیان و ئازادی

هیوا ناسیح

فیلمی (مێشەوانەکە) یان بە ئەڵمانی(Der Imker)، کە تا ئێستا پینج خەڵاتی جیهانی بەدەست هێناوە. لە زۆرێک سینەماکانی ئەوروپا نیشان دراوە و بە سیدیش لە هەندێک لە کتێبخانەکاندا دەست دەکەوێت، فیلمێکی سینەمایی دۆکیۆمێنتاریی سویسرییە و لە لایەن دەرهێنەری بە توانای کورد (مانۆ خەلیل)ەوە بە هاوکاری دەزگای تەلەفزیۆن و رادیۆی سویسرا (SRF) ساڵی ٢٠١٣بەرهەم هاتوە، دیمەنەکانی فیلمەکەش لە نێو سویسرا (دەوروبەری بازل و نێو شاخەکانی ئەڵپ) هەروەها باکوری کوردستان وێنەگیراون. کاتی فیلمەکە ١٠٨ دەقەیە. ئاخافتنەکان بە زمانی کوردیی کرمانجی و ئەڵمانییە، ژێرنوسی بە زمانەکانی ئەڵمانی، فەرەنسی، ئینگلیزی و ئیتالی بۆ کراوە، بینەر دەتوانێت یەکێکیان هەڵبژێرێت،

چیرۆکەکەی باس لە سەربوردەی مام برایم گەزەر دەکات، کە خۆی ڕۆڵی سەرەکی تێیدا هەیە. مام برایم کە پیاوێکی ٦٥ ساڵەی دنیادیدە و قاڵبو و خاراوی نێو خەم و ئازار و مەینەتییەکانی ژیانە، خەڵکی باکوری کوردستان، ناوچەی مەرعەشە. وەک هەر کەسێکی کاسب لە گوندەکەی خۆی لە باکوری کوردستان / تورکیا لە مناڵییەوە خەریکی پیشەی مێشەوانی (هەنگەوانی) بووە لەوێ ٥٠٠مێشی هەبووە. ساڵانە قازانجێکی باشی کردوە، هەر بۆیە کەسێکی زۆر شارەزا و کارامە و زانایە لەو بوارەدا، بە جۆرێک پەیوەندییەکی ڕۆحی لەگەڵ هەنگ و سروشتدا پەیدا کردوە. سەرەڕای ئەمە کەسێکی ڕوحسوکە و زۆر زوو دەچێتە دڵەوە، دەتوانێت بەو ئەڵمانییە کەمەی کە فێریبووە، زۆر زوو پەیوەندی لەگەڵ خەڵکی سویسرادا دروست بکات. ئەو لە دیمەنێکی فیلمەکەدا دەڵێت (من مرۆڤم خۆش دەوێت بە گشتی، گەر تۆ کەسێکت خۆش ویست، با نەشی ناسی ئەویش خۆشی دەوێیت، ئەمە لە سیمایدا دەخوێنیتەوە، ئیتر بەمجۆرە پەیوەندی ئاسانە).

ئەم پیاوە، کە لە دەمار و قەڵشی دەستەکانی و چرچ و لۆچی سیما و قژە ماشی و برنجییەکەیدا چەندان ئاه و حەسرەت و لاپەڕەی نەخوێندراو دەبینین و هەست پێ دەکەین، نمونەی مرۆڤێکی دنیادیدە و بە ئەزمون و کۆڵنەدەرە، پێشتر کوڕ و کچێکی بوونەتە گەریللا و

خەبات بۆ ئازادی دەکەن، کچەکەی لە شاخ شەهید دەبێت، دوو مناڵی تریشیان لە زیندان گیان لە دەست دەدەن، مام برایم گەزەر خۆشی حەوت ساڵ لە حکومەت قاچاخ دەبێت و خۆی دەشارێتەوە، چونکە رژێمی تورکیا داوای لێ دەکات سیخوڕیان بۆ بکات و ئەمیش ڕازی نابێت. ژنەکەی بەرگەی ئەم هەموو کەسەر و بێمروەتییە ناگرێت و لە داخ و مەراقدا خۆی دەکوژێت. پاشان مام برایم لەرێگەی کچێکی تریەوە کە لە سویسرا نیشتەجێیە، داوای پەنابەری بۆ دەکات و پەسەند دەکرێت، ئیتر ناوبراو دێتە سویسرا و ژیانی لێرە دەست پێدەکاتەوە.

لە شوقەیەکی بچوکدا لە شاری بازل دەژێت، ژیانێکی سادە، ماڵەکەی بە وێنەی شەهیدەکانی رازاندۆتەوە، ئومێدی بە ژیان زۆرە، هەوڵ دەدات نەوەکەی (کچەزاکەی)، کە هێشتا زۆر منداڵە فێری مێشەوانی بکات، بۆیە بەردەوام دەیبات بۆ لای میشەکانی. ئەو سیفاتی کوردەواری هەڵسوکەوت و خواردن و خەوتنی وازلێنەهێناوە. لای ئەو مرۆڤ و سروشت لێکجیانەکراونەوە، هەنگ نزیکترین هاوڕێیە لای، تەنانەت کاتێک لە نێو هەنگەکان و سندوقی مێشەکان کار دەکات هیچ سەرکڵاو و دەستکێش و بەرگێکی تایبەت ناکاتە بەری!

کێشە و مەینەتییەکانی ژیان لێرەش وازی لێ ناهێنن. زۆری بۆ دەهێنن کار بکات، بەڵام ئەم هەر حەزی بە مێشەوانی واتە پیشەکەی خۆیەتی. دامودەزگای ناوچەکە وەک هەر پەنابەرێکی تر کە کارناکەن، ئەم ناچار دەکەن کارێک (بۆ بەگەڕخستنی لە بازاڕی کاردا) لە کارخانەیەکدا بکات، بەڵام ئەم هەموو خولیا و ئارەزووی پیشە کۆنەکەیەتی، کە پەروەردەکردنی مێش و مێشەوانییە، لە کاتێکدا ئەم پیشەیە وەک پیشەیەکی سەرەکی لەم وڵاتەدا نەناسراوە و بگرە وەک خولیا و ئارەزومەندییەک لێی دەڕوانرێت. دواتر ئەم خانەنشین دەکرێت و ئیتر ئەم هەوڵ دەدات لەگەڵ چەند خێزانێکی کە هەنگیان هەیە رێکبکەوێت و خۆبەخشانە ئەم کارە بکات، پاشان بە هەر قەرز و قۆڵەیەک بووە دە پانزە مێش دەکڕێت و بەخێویان دەکات و خۆی بۆیان تەرخان دەکات، رۆژێک کاتێک چاو بە لاپەڕەکانی رۆژنامەی ئوزگیور پۆلەتیکا (رۆژنامەیەکەی هەفتانەیە بە زمانی تورکی لە لایەن تەڤگەری باکورەوە چاپ دەکرێت و بە هەموو ئەوروپا و وڵاتانی جیهاندا بڵاودەکرێتەوە) دەخشێنێت، لەپڕ وێنەی کوڕە گەریللاکەی (عەلی) دەبینێت لە نێو وێنەی شەهیدەکاندا، کە ئەویش تازە شەهید بووە!!... ئەمە پشکۆیەکی تر دەنێت بە رۆحی ناوبراوەوە، بەڵام هەر کۆڵ نادات...

مانێ خەلیل دەڵێت (کاتێک لە ڤیستیڤاڵی سینەمای سۆلەتورن مام برایم بینی فیلمەکە نمایش کرا و خەڵاتمان وەرگرت، رووی کردە من و گوتی: ئیتر خەمم نییە، گەر بشمرم، چونکە چیرۆکی ژیانم و

دەردەسەرییەکانم نابەمە ژێر گڵ لەگەڵ خۆم، بەڵکو کراون بە فیلم و هەزاران کەس دەیان بینێت).
دیارە پێش دوو ساڵێک ئەم فیلمەم بینیبوو، سەرسام بووم بە و ویست (ئیرادە) و بڕوا و وره بەرزەی ئەم پیاوە بە هیممەتە ، حەزم دەمکرد خۆشی لە نزیکەوە ببینم، بەرێکەوت پێش چەند هەفتەیەک لە شاری بازل لە بۆنەیەکی نەتەوەییدا بۆ یەکەمجار ناوبراوم بینی و خۆم پێ ناساند و گوتم مام برایم فیلمەکەتانم بینیوە، تەواوی چیرۆکی ژیانتان دەزانم، سەرسامم بە هیممەت و ئازایەتیتان، ناوبراو زۆر خۆشحاڵ بوو، بە کرمانجییەکی ڕەوان گوتی: هەڤاڵ ئەز گەلەک کەیفخوەش بووم، چیرۆک زیادن، ئەمما هەمی نایەنە زمان و نابتە فیلم. مە کوردان هەمی ژیانا خوە چیرۆکە.
بەڕای من سەرکەوتنی ئەم فیلمە لە ڕاستی چیرۆکەکەی و لەوەشدایە، کە بێ شەرمکردن و سڵکردنەوە وێنەی دیمەنەکان گیراوە، وەک ئەوەی کامێرا دانەنرا بێت و تۆمار نەکرێت، بۆ نمونە، زۆر دەگمەنە کەسێکی کورد لە تەمەنی ٦٥ ساڵیدا لەبەدەم کامێرا بە شۆرتێکەوە لە چەمێکدا خۆی بشوات. جگە لەمەش جوانی ئەم فیلمە دۆکیۆمێنتارییە لە کۆڵنەدان و خەباتی بەردەوامی کوردێک بۆ ژیان و ئازادیدا خۆی دەبینێتەوە.
مانۆ خەلیل لە چاوپێکەوتنێکدا دەڵێت (دەکرێت مرۆڤ هەرچی هەیە لە ژیانیدا لە دەستی بدات، ماڵ و سامان، کەسوکار و …هتد، بەڵام گرنگ کۆڵ نەدانە، گرنگ تێکۆشان و بەردەوامییە، گرنگ بێهیوا نەبوونە، مام برایم نمونەی ئەم جۆرە کەسەیە، پەیامی من ئەمەیە…).
مانۆ خەلیل خەڵکی ڕۆژئاوای کوردستانە و سالانێکی زۆرە لە سویسرا نیشتەجێیە، تا ئێستا کاری دەرهێنانی بۆ نزیکەی 20 فیلم کردووە، دوایین فیلمەکانی ئەمانە بوون: "پیرەسێلکە"، "ئەنفال" ، "داڤید تولهیلدان" ، "زیندانێکەم، ماڵێکەم" ، "باخچەکانی بەهەشت" …

تێبینی: دەتوانن بۆ بینینی چەند دیمەنێک لەم فیلمە کلیکی ئەم لینکە بکەن:
https://www.youtube.com/watch?v=yDvkSo9TeR8

ئەو ئـــارام و منیـــش وەک ئەو … شیعـــری مەحمـــوود دەروێـــش … و: پشکۆ نەجمەدین

ئەو چای لیمۆ دەخواتەوە و منیش قاوە،

جیاوازییەکەی نێوان ئێمە، تەنیا، ئەوە.

ئەو وەکوو من، کراسێکی دەڵپ و میلدار لەبەر دەکا،

منیش وەک ئەو، ڕۆژنامەکانی ئێواران دەخوێنمەوە.

ئەو نامبینێ سات□کە من دزەنیگای تێ دەگرم و

من نایبینم، وەختێ کە ئەو، پەنامەکێ لێم دەڕوانێ!

ئەو ئارام و منیش وەک ئەو.

ئەو شتێکی لە گارسۆنەکە دەپرسێ و

منیش شتێک…

بەنێوانماندا ڕەت دەبێ کتەیەک*، ڕەش،

دەست بە شەوی فەرووەکەیدا دەهێنم و

ئەویش هەر وا…

من پێی ناڵێم، ئەمڕۆ ئاسمان ڕوون و شینە،

ئەو نایەژێ، ئەمڕۆ ئاسمان تەواو ڕوونە.

ئەو هەم بینراو و بینەرە،

منیش وەک ئەو.

قاچی چەپم دەبزووێنم،

لاقی ڕاستی دەجووڵێنێ.

هەر وا من لە بەر خۆمەوە،

بە ئاوازی گۆرانییەک گرنگەم** دە،

ئەویش هەر وا،

گۆرانییەکی هاوئاواز، دەڵێتەوە!

لە دڵی خۆمدا دەبێژم:

تۆ بڵێی ئەو، ئاوێنە بێ و

ڕووخسارمی تیا ببینم؟

لە چاوانی ڕادەمێنم،

بەڵام من ئیتر نایبینم…

ئیدی بلێز، قاوەخانە جێ دەهێڵم.

ڕادەمێنم، ئەڵێم ڕەنگە، کە ئەو، کەسێکی بکوژ بێ،

یاخود پیاوێکی ڕاگوزەر،

کە پێی وا بێ، من پیاوکوژم.

ئەو ترساوە و منیش ترساو!

*کتە: پشیلە

**گرنگە، گرنگەگرنگ: لە بەرخۆوە گۆرانیگوتن.

و: پشکۆ نەجمەدین

کتێبە شیعـــری: دەقــی تەمەن …

ناڵە حەسەن

(کتێبی یەکەم)

بۆخوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ....

ئایا ئەمریکا غەزەب لە تورکیا ئەگرێت... مستەفا شێخ محەمەد

سیناتۆرە کۆماری و دیموکراتەکان داوای سزادانی تورکیا دەکەن، ئەوەش بەتەواوەتی دوای ئەوەی کۆبونەوەی تڕامپ و ئەردوگان، ئەنجامێک بەدەستەوە نەداوە، ترامپ ئەردوگانی بۆ لێپێچینەوە، بانگی ئەمریکا کردو کۆمەڵێک داواکاری خستە بەردەم تورکیا جێبەجێیان بکات وەک فەرمان، بەپێچەوانەوە سزای ئەدات، ئەو نامەیەی کریس ڤان هاڵن و لینزی گراهەم بۆ وەزیری دەرەوەی ووڵاتەکەیان ناردوە، هێمایە بۆ جێبەجێ نەبونی داواکانی ئەمریکا لە لایەن تورکیا، ئەگەر ئەوە زێدە گوشار نەبێت، دەکرێت وەک سەرەتایەکی کردەیی، سنور بەدانانی تورکیا چاوی لێبکرێت، بەڵام ئەگەر تەکتیکێک بێت، شتێکی دیکەیە.

تا تورکیا ئەو هێزە بێت، یاری مشک و پشیلە لە گەڵ زلهێزان بکات و لە لیبیاوە تا قەتەر و سوریا و سودان و عێراق دەستەوەردان بکات، لەو سەریشەوە شەش حەوت دەوڵەتی تورک زمان کۆبکاتەوە، بڵێت شەش دەوڵەت و یەک نەتەوە، لە خەمەی ڕزیوی unیش بترازێت بەگەلانی ناوچەکە ڕەوا نەبینێت، لەو سەریشەوە، بە ئاشکرا هەڕەشە لە ئەوروپیەکان بکات و دوای لێدوانەکانی ئەردوگان تەقینەوەکان شەقاماکانی ئەوروپا بەخوێن سور ببن.
ئەمریکا ئەڵێت ئێران سزا ئەدەم تورکیا دەرگا و بانکەکانی بۆ ئەکاتەوە.
تورکیا لە بارودۆخێک دایە کە چیتر ئەو پردە نیە خۆرئاوایەکان بەسەلامەتی پێیدا بپەڕنەوە بۆ ڕۆژهەڵات.
ئەمریکا ئەیەوێت غەزەب لە تورکیا بگرێت، چیتر لە کۆڵ ئەو کێشانە

ببێتەوە، کە تورکیا بەدرێژایی رۆژەکانی ساڵ دروستیان ئەکات.

با بەتەکە کورد نیە، با بەتەکە ئەمریکا و ئەوروپایە کە زەحمەتە بۆ لەمەودوا، بتوانن تەحمولی تورکیا بکەن، کە لە سەر نزیکەی هەموو شتێک پێچەوانەی ئەوان بیرەکاتەوە، بەڵام مەرج نیە، شتەکان بەخێرای بەرێوە بچن وەک تۆی خوێنەر چاوەڕێی ئەکەیت، بەڵکو بەپێی نەخشەی ورد و ئارامگرانە ئەبن.

تێبینی بکە کاتێک هەموو دەوڵەتانی ناوچەکە و هاوپەیمانانی ئەمریکا لە رۆڵ و کاریگەری ئێران تا ئەو پەڕی نیگەران بون، لە عێراق و لوبنان و یەمەن و سوریا، بەڵام ئەمریکا تەنیا بە پشتیوانی لە خۆپیشاندانەکانی عێراق و لوبنان خەریکە شکست بەهەموو پرۆژەکانی ئێران دێنێت.

ئەمریکا هەمیشە سیاسەتێکی ئارامگری هەیە، کە زۆر دەگمەنە ئەمریکا کاردانەوەی خێرای هەبوبێت، لە بەرامبەر ئەو ووڵاتانەی نەیاری سیاسەتەکانیان، نزیکەی چل ساڵ چاوەرێی کرد تا یەکێتی سۆڤیەتی روخا، لە 1991 تا 2003 چاوەروانی روخاندنی سەددامی کرد، لە کاتێکدا لە دەیتوانی لە نەوەدو یەک بە کەمتر لە هەفتەیەک سەددام بڕوخێنێت، چەندین ساڵە لە بەرامبەر کۆریای باکور و ئێران ئارامگرە.
لە بەرامبەر تورکیا بەشێوەیەکە، سیاسەتی چاوەڕێ بکە و ببینە پەیرەو دەکات، دوای گەرانەوەی ئەردوگان بەچەند رۆژێک، تورکیا نەک مەسەلەی s400ی هەڵنەپەسارد بەڵکو، ئەو فرۆکەیەی خستە ژێر تاقیکردنەوەی سیستەمەکە، فرۆکەیەکی ئەمریکی لە جۆری f16 بوو.
بە هەموو ئەو پێوەرانەی کە نیشانی ئەدەن ئەمریکا چ خواستێکی هەیە، تورکیا چیتر یەکێک نیە، لە هاوپەیمانەکانی ئەمریکا.

سزادانی تورکیا لە سەر قەشە برۆنسن سەرەتای پ□س□کەیە، پەلاماردانی رۆژئاڤای کوردستان لە رۆژی 9ی ئۆکتۆبەر 2019 چاڵە قو□ک□یە، بەشی کۆتای فلیمەکەش پەخشنەکراوە، بەڵام ئەوەی رونە ئێستا تورکیا لەو نێچیرە بێ ئەزمونە ئەچێت، کەوتۆتە ناو تەپکە.
جا ئەوە بۆ کورد تەنیا کاتێک مانایەکی هەیە، کە لە ئێستاوە ئامادەکاری بکات بۆ ئەوکاتەی بەشەکانی کۆتایی فیلمەکە نمایش ئەکرێت.

ئەدەبی منداڵان: دوو چیرۆک …
و: فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

چیرۆکی /هێشووە ترێ
نویسنی/زوهێر رسام وەرگێڕانی لەعەرەبییەوە /
فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

هێشووە ترێیەک شانازی بە بەڕە گەورەکانی خۆیەوە دەکرد؛ بەدەنگێکی خۆشەوە دەیوت:(من هێشوویەکی زۆر تایبەتیم لەهیچ رۆزێکدا لەوێنەی من نییە).
قەدەکەی وتی: ئای چەند دەخۆشم!کە بەم جوانییەوە دەتبینم؛ بەڵام کاری منت لەبیر نەچێت که هەڵتدەگرم و خواردنت پێدەگەیەنم.
گەڵاکان وتیان: ئێمەش لەگەرمای خۆر دەتپارێزین ؛تۆ بەهۆی ئێمەو ئەو تامە خۆشە پەیدا دەکەیت و دەبیتە خۆراک؛تکایە ئەرکی ئێمەش لەبیرمەکە.
دواجار ئەو چڵەی هێشووەکەی هەڵگرتبوو وتی: منیش بەرزمکردویتەوە تا بە ئاسانی هەوا هەڵمژیت وتیشکی خۆر لێت بدات. ئێمە دەخۆشین کە هێشوویەکی جوانی وەک تۆمان پێوەیە؛ بەڵام کاری ئێمەش لەبیر مەکە.
پاش که مێک بێدەنگی کۆترێک هاتە لایانەوە وتی:ببورن هەمووتان هەڵەکەی هێشووی هاوڕێتان دووبارەکردەوەو تەنها باسی خۆتان کرد؛تکایە گرنگی ڕەگ لەبیرمەکەن. ڕەگ خۆراک و ئاوتان بۆ کۆدەکاتەوە و لەزەویتان دەچەسپێنێت تا بەرگەی ڕەشەباو گەردەلوول بگرن.
هەمووان بەیەک دەنگ وتیان ڕاستە
[درەخت بە بێ ڕەگ ناژی].

تاقیکردنەوەیەکی چێژبەخش
نوسینی / عماد یونس
وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە
فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

ئلیانا بەیانیباشی لە باپیرەی کردو پێیوت: باپیرە حەزدەکەم

موگناتیسێک دروستبکەم.هاوکاریم دەکەیت؟ باپیرە وتی: بێگومان!ئەمە کارێکی زۆر گران نییە؛چونکە پێویستی بەهەندێ کەلوپەل هەیە کەلەهەموماڵێکدا دەستدەکەون.بزماری درێژ؛پارچەیەک وایەری مس و پیلێک. باپیرە بەدەم گفتوگۆوە کەلوپەلەکانی ئامادەکرد.

باپیرەو ئلیانا دەستیانکرد بەتاقیکردنەوەکە. سەرەتا بەشی ناوەڕاستی وایەرەکەیان نزیک لەیەکەوە ئاڵاند لەبزمارەکەوە؛پاشان هەردو سەرە بەڕەڵاکەی وایەرەکەیان هێنا؛سەرێکیان لەجەمسەری نەگەتیف و سەرەکەی تریان لەجەمسەری پۆزەتیفی پیلەکە توندکرد.

بینیان کاتێک تەزوی کارەبای پیلەکە بەناو وایەرەکەدا تێدەپەڕێت؛بزمارەکە دەبێت بە موگناتیس و هەرپارچە ئاسنێکی لە نزیک بکرایەتەوە؛ڕایدەکێشاو دەیگرت. کاتێکیش یەکێک لەسەری وایەرەکان لەجەمسەری پیلەکە دەکردەوە؛هەموئەو پارچە ئاسنانەی کەبەبزمارەکەوە نوسابون دەکەوتنە خوارەوە. باپیرە کەبینی ئلیانا بەو تاقیکردنەوەیە زۆر دڵخۆشە؛موگناتیسێکی بەدیاری دا بەئلیانا.

ڕۆژی دواتر ئلیانا هاورێکانی کۆکردەوەو پێیوتن:سەیرکەن ئێستا چ جادویەک دەکەم!ئلیانا کەمێک دەرزی و بزماری لەسەر مێزێک داناو بەشێوەیەکی نهێنیش پارچە موگناتیسەکەی لەژێر مێزەکەوە دەجوڵاند. کاتێک هاورێکانی دەیانبینی دەرزی و بزمارەکان دەجوڵێنەوە؛سەرسام دەبون و دەیانوت:سەیرە؛ئەمە چۆن ڕوودەدات؟ ئلیانا بەسەرهاتەکەی بۆگێڕانەوەو پێیوتن کەباپیرەی چۆن هاوکاری کردووە لەو تاقیکردنەوە چێژبەخشەدا.

شیعر بۆ منداڵان ... خاوەنپێداویستی ... ڕۆستەم خامۆش

ئەی خاوەن پێداویستی
بەهێز و خۆشەویستی

ناڵێم کەمئەندامی، تۆ
ناڵێم لە لامان بڕۆ

دەڵێم: وەرە بۆ لامان

یاری بکەین هەموومان

تۆش مافی خۆتە گیانە
شاد بژی لەم ژیانە

پێم بڵێ چیت پێویستە
چیت ئومێد و مەبەستە

کاری تۆ بەسەر چاوم
لە خزمەتت وەستاوم

شیعر بۆ منداڵان
ڕۆستەم خامۆش
هەولێر 2012